

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕКСТІВ ЗАКОНОДАВЧОГО ПІДСТИЛЮ (НА ПРИКЛАДІ СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Мова законодавства – це самостійний функціональний різновид літературної мови з характерними лінгвостилістичними та структурно-жанровими ознаками, зумовленими специфікою законодавчої діяльності, її соціальним завданням і призначенням.

Як різновид офіційно-ділового стилю мова законодавства абстрагується від індивідуальних мовних особливостей носіїв мови, що вимагає певної формальності, застосування стандартних термінів, усталених мовних конструкцій із суворо встановленими правилами їх тлумачення.

Відомо, що стандартизація – одна з основних ознак офіційно-ділового стилю. Процес стандартизації розвивається у двох напрямках: 1) широкому використанні готових словесних формул – мовних кліше; 2) повторюваності одних і тих самих слів, форм, зворотів.

Під мовними кліше в мовознавстві розуміють стандартизовану мовну одиницю, пов'язану передусім з процесами стандартизації мови офіційно-ділового стилю. Питання щодо побутування мовних кліше в офіційно-діловому стилі є предметом наукового зацікавлення Н.Д. Бабич, Д.В. Горбачука, С.Я. Єрмоленко, А.П. Коваль, Л.І. Мацько, О.І. Сушко та ін.

Ми підтримуємо думку О.І.Сушко, яка під мовними кліше розуміє стійке словосполучення, якому властивий постійний склад компонентів, звичність звучання, відтворюваність готових мовних блоків, висока стандартизація, експресія волевиявлення й логіки змісту, а також семантичне членування, характерне для вільних словосполучень [1, 6].

За нашими спостереженнями, найхарактернішими проявами стандартизації законодавчого підстилю є:

- широке вживання сталих сполучень: *у зв'язку з, відповідно до, у разі, згідно з*, що спрощує й полегшує процес укладання текстів законодавчого

підстилю: «...у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням...», « ...**відповідно до Цивільного кодексу України...**», «**У разі** відмови від шлюбу...», «**У разі скасування усиновлення**»;

- повторюваність тих самих слів, форм, зворотів, конструкцій як результат досягнення однотипності вираження думки: « **Якщо усиновлюється дитина, яка не досягла семи років, службові особи при виявленні її згоди на усиновлення зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення таємниці усиновлення від самої дитини**», «**Особа має право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення**».

- використання термінів, закріплених у термінологічних словниках та стандартах: *опікун, піклувальник (дитини), усиновлювач, позов, дитячий будинок сімейного типу, прийомні батьки, прийомна сім'я тощо*;

- використання типових мовних зворотів – кліше, які у викладі норм права сприяють однаковому розумінню та застосуванню юридичного документа. Зокрема, у тексті Сімейного кодексу України можна виділити **загальнодокументальні** (*брати участь, письмова згода, взяти до уваги, повторне звернення*) та **власне юридичні** (*стягнення аліментів, постановити рішення, пред'явити позов, актовий запис, на підставі рішення суду*) стійкі звороти.

- використання окремої групи мовних кліше – назв установ та їх підрозділів: *Кабінет Міністрів України, державний орган реєстрацій актів цивільного стану, орган опіки та піклування, органи місцевого самоврядування*; назв документів – *Державний бюджет України, заява про реєстрацію шлюбу, свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб*.

- використання синтаксичних дієслівно-іменних конструкцій, так званих вербономінатів: *відшкодувати шкоду, подати заяву, виносить постанову, видавати зобов'язання*.

Виникнення таких мовних конструкцій зумовлено необхідністю прямої повторної номінації (*чинити перешкоди – перешкоджати, надати допомогу – допомогти, виносити постанову – постановити, здійснити реєстрацію – реєструвати*). Абстрактний іменник у такому разі, на відміну від спільнокореневого дієслова, дозволяє називати об'єкт безвідносно до суб'єкта, виділити його серед інших об'єктів предметної сфери та закріпити за ним специфічний загальнозживаний термінологічний знак. Мотивуюче дієслово зазвичай має значення дії, тоді як повторна назва набуває значення регулярної чи суспільно значущої діяльності. У всіх випадках аналітичної номінації можна визначити тенденцію до розмежування дії та суб'єкта для більшої абстрагізації, узагальнення і максимальної об'єктивації.

До того ж не завжди дієслівно-іменні словосполучення можна замінити паралельним дієсловом: *укласти шлюб, покласти відповідальність, укласти договори, видавати зобов'язання*. Отже, їх вживання в текстах офіційно-ділового стилю є виправданим. Вербономіати не тільки називають дію, але й виражають певні додаткові смислові відтінки, точно кваліфікують ті чи інші явища.

Таким чином, можна зробити висновок, що широке вживання мовних кліше в текстах законодавчого підстилю відбувається під впливом спеціальних юридичних знань, створює ефект офіційності та стандартизованості, сприяє однаковому розумінню, застосуванню юридичного документа та єдності законності.

Література

1. Сушко О.І. Фразеологія офіційно-ділового стилю української мови(на матеріалі документів першої половини XX століття): дис... канд.філол.наук: 10.02.01 /О.І.Сушко – Київ, 2007.
2. Сімейний кодекс України. – Харків: Ксилон, 2007.